

5. SEMESTER - HOLD OB 3.17 (11-3) - FORÅR 2013

Sidst opdateret den 01.04.12 - 2. version (Anita Knapek den 7.+8.+9. juni) -

Sidst opdateret den 01.09.11 - 1. version (første udkast) -

Introduktion til semesterplan

Tider og temaer

Undervisningen afholdes fredage og lørdage fra kl. 10.00 - 17.00, søndage fra kl. 10.00 - 16.00. Frokost afholdes kl. ca. 13.00 - 14.00.

Der tages udgangspunkt i dagens undervisningstema som en vejledende overskrift for dagens forløb. Vælger en underviser at afvige fra semesterplanen, da skal der sendes en formålsrettet mail herom til holdet, så eventuelle misforståelser undgås. Denne mail sendes Cc til øvrige undervisere og uddannelsesleder.

Forudsætninger for at deltage på 3. år

Som studerende på 3. år er det obligatorisk at gennemføre mindst ét klientforløb (der danner grundlag for 3. års eksamen) og få supervision herpå, samt gå i egenterapi:

- *pligt til 25 timers supervision (ud over de i undervisningen indeholdte supervisionstimer), hos anerkendt psykoterapeut / klinisk psykolog, på arbejde med egne klienter (betaling herfor er ikke inkluderet i prisen for uddannelsen, men betales særskilt)*
- *OBS! Vi anbefaler, at lade sig supervisere af underviserne, da dette giver et mere sammenhængende og harmonisk uddannelsesforløb, end tilfældet ofte er ved ekstern supervision*
- *pligt til 10 timers individuel egenterapi hos anerkendt psykoterapeut / klinisk psykolog. Betaling herfor, er ikke inkluderet i prisen for uddannelsen, men betales særskilt.*

Såfremt den studerende har gået i egenterapi (ved et medlem af Psykoterapeut Foreningen, autoriseret klinisk Psykolog eller psykiater) under de to første år at uddannelsen eller tidligere, tæller dette forløb med i de 10 timer. Det er den studerendes eget ansvar, at indsende kopi af attesterede kvitteringer for egenterapi og supervision til administrationen i god tid inden udfærdigelse af eksamensbevis.

Træningsgrupper og referater

Træningsgrupperne mødes (obligatorisk) 3 gange pr. semester med referatpligt. I alt 18 timers obligatorisk arbejde med mødepligt i træningsgrupperne. Træningsgrupperne skal arbejde med 1-2 terapeut-klient-øvespositioner hver gang de mødes, samt diskutere den obligatoriske litteratur. Fokuspunkterne er, at sætte sig ind i begrebsapparatet, samt at forholde sig personligt til det teorien - genkender jeg mig selv eller nære relationer i det læste. Spørgsmål til teorien kan bringes op i plenum. Træningsgruppearbejdet tager afsæt i form og struktur kendt fra undervisningen og gæsteklientarbejde. Vælger gruppen at arbejde med andet (evt. presserende problemstillinger), da redegøres der i referatet herfor.

Fokus for gruppereferaterne er ikke en nøjagtig og minutøs gengivelse af mødet i træningsgruppen. Fokus for referatet skal være:

- [Hvad tager jeg med fra dette træningsgruppemøde?](#)

- Hvad fylder mest?
- Er der noget jeg har brug for at tage op med underviseren ved næste undervisning?

OBS! Referaterne er en orientering til underviserne. Underviserne giver ikke eksplicit feedback på de enkelte referater. Det er gruppens ansvar, at bringe temaer/problemstillinger ind i undervisningen. Referentens rolle er at samle de enkelte deltagers bidrag, og sende disse samlet (i alt max 1,5 sider). Overholdes ovenstående formalia for referatets omfang og indhold ikke, da afvises referatet.

Der afleveres gruppereferater til følgende undervisere, samt administrationen:

- Anita Knapæk anitaknapæk@yahoo.dk
- Claire Neger claire@claireneger.dk
- Ib Neubauer ibneubauer@hotmail.com
- Kirsten Øster kirstenoster47@hotmail.com
- Administration (Niels Møller) info@piaa.dk

NB! Der refunderes ikke for deltagerfravær. Ret til ændring af semesterplan forbeholdes.

19. + 20. januar	Kirsten Øster	Søndergade 64, 2. th.
-------------------------	----------------------	------------------------------

Obligatorisk Litteratur

- *Den gode opgave, opgaveskrivning på videregående uddannelser*, Rienecker, Lotte og Jørgensen, Peter Sray, Samfundslitteratur ISBN 87-593-0865-6.

Supplerende litteratur

- Ingen supplerende litteratur

Gæsteklienter

- Medbring gerne gæsteklienter – koordineres med dagens underviser
 - Der kan sættes gæsteklient på søndag kl. 10.30 - klientarbejde under supervision.

Tema - Introduktion til 3. år

Formål

Introduktion til 3 år hvor det er obligatorisk, at de studerende har egne klientforløb, samt supervision herpå.

Indhold og teori

Modulet omhandler de særlige aspekter ved overgangen fra grunduddannelse til overbygning. De studerendes opmærksomhed vil i løbet af de næste to år i stigende grad rettes fra deres personlige udviklingsproces til refleksioner over deres professionelle praksis. Det personlige sprog vil blive sat ind i denne rammeforståelse og vil blive evalueret og selvevalueret i forhold til dens terapeutiske effekt.

Vi skal beskæftige os med begreberne ”videnskabelighed” og ”evidens” i forbindelse med brugen af terapeutiske metoder. Det er her vigtigt at forholde sig til både klient og terapeutens respektive subjektive oplevelser og de objektive forhold der gør sig gældende.

- Valg af holdrepræsentant
- Valg af klientkoordinator, samt klientkoordinators rolle og samarbejde med holdet.
- Gæsteklienter. Hvordan får vi klienter på holdet? Hvordan skaffe vi egne klienter?
- At arbejde med klienter i egen praksis.

- Adfærd i forhold til private klienter (rammer, indhold og supervision)
- Supervision

- Træningsgruppeinddeling, samt og træningsgruppernes opgaver og samarbejde.
 - Alle skal medbringe kalender for hele året, så der udarbejdes mødeaftaler

- Revidering af fagpersonlig målsætning.
 - Forberedelse: Medbring nøgleord for evt. revidering.

- Orientering om 3. års skriftlige opgave, baseret på obligatorisk klientforløb, jf. studieordningen.

Metode

Kort oplæg fra underviserne om ”Professionsudøvelse og faglighed”. Undervisningen vil centrere sig omkring en forholden sig til den obligatoriske litteratur og individuelle processer. Teorien kobles til egne erfaringer og indsigter. Øvelser af terapeutiske processer, der tager afsæt i den obligatoriske litteratur, for at træne den studerendes refleksion og opmærksomhed på egne processer i relation til klient eller gruppe.

22. + 23. + 24. februar	Anita Knapæk	Ryesgade 29, 3 sal.
--------------------------------	---------------------	----------------------------

Obligatorisk Litteratur:

- Eksistentiel psykoterapi, Irvin Yalom, første del døden, s. 37-173
- Rothschild, Babette: Kroppen husker, Klim 2004

Anbefalet litteratur

- Ingen anbefalet litteratur

Gæsteklienter

- Medbring gerne gæsteklienter – koordineres med dagens underviser
 - Der kan sættes gæsteklient på fredag kl. 14.30 - klientarbejde under supervision.
 - Der kan sættes gæsteklient på lørdag kl. 11.00 - klientarbejde under supervision.

Tema - Tab og traume, trin 2

Formål

Holdet har tidligere arbejdet med egne tab og traumer. Der skal nu arbejdes med terapeutens rolle i forbindelse med klientarbejde med tab og traume. Formålet er at uddybe den teoretiske baggrund for at arbejde med tab og traume som professionel, samt at integrere de personlige tabsoplevelser med det terapeutiske udtryk.

Teori

I undervisningen præsenteres forskellige teoretiske og metodiske indgangsvinkler til arbejde med tab og traume, eksempelvis de psykodynamiske (Davidsen Nielsen) og de eksistentielle (Yalom), tilknytningsteoretiske (Bowlby), kroporienterede (f.eks SE-metoden, Peter Levin).

Metode - Arbejde med klienter under direkte supervision.

Det er holdets klientkoordinatorer, der tilrettelægger dette sammen med holdet. Senest en uge før undervisningen afholdes, gives besked til underviser om, hvilke gæsteklienter der kommer på holdet.

Gæsteklienter: fredag kl. 14.30 og lørdag kl. 11.00

De gæsteklienter klientkoordinator sætter til, skal, hvis muligt, helst have problemstillinger i relation til tab og traume. Sorgrelateret kan være i forbindelse med skilsmisse/dødsfald/sygdomme og andet, hvor den person der er umiddelbart berørt af tabet kommer som klient, evt. med partner. Hvis der er tale om en tabsituation i en familie (ex. bedsteforælders dødsfald/barns sygdom/død) er det en god ide at hele familien kommer. I så fald kan holdet lære, hvordan man arbejder med tab og traume ud fra et familiesyn.

Obligatorisk Litteratur

- Irvin Yalom, Terapiens essens, Gyldendal. Kapitel 1 til 11
- Kempler, Walter, "Experiential Psychotherapy within Families", 5. udg. 1999.

Supplerende litteratur

- Ingen supplerende litteratur angivet

Gæsteklienter:

- Lørdag klokken 10.30
- Søndag klokken 10.30

Tema - Det terapeutiske lederskab del 1.**Formål**

At give en introduktion til mødet med klienten, herunder værdier og betingelser i det terapeutiske arbejde, samt terapeutens normer attitude og adfærdsform. Herigennem søges en styrkelse af terapeutiske færdigheder, herunder integrering af teori i det fag-personlige arbejde, således at den studerende raffinerer sit personlige sprog.

Teori

Modulet bygger videre på 1. moduls introduktion af den oplevelsesorienterede psykoterapis grundmetafor om psykoterapiens væsen og om klient-terapeut-relationen. (Haugaard, Fog, Spinelli, Yalom).

Betoningen af sammenhængen eller inkongruensen mellem klientens tankemæssige, adfærdsmæssige og følelsesmæssige udtryk, som de fremtræder her og nu i forholdet til terapeuten danner qua at rette opmærksomheden på dem, grundlaget for den oplevelsesorienterede terapi.

Følgende punkter vil blive berørt:

1. Hvilke normer og værdier bringer jeg ind i terapien?
2. Hvad er min baggrund for at arbejde med klienter?
3. Hvilke regler ønsker jeg som psykoterapeut at følge?
4. Forskellen mellem, konfronterende og støttende terapeutisk tilgange
5. I hvilke situationer mister jeg mit terapeutiske lederskab?
6. Hvad kan jeg gøre for at generobre/bevare mit lederskab?
7. Forholdet mellem terapiens rammer (tid, rum, økonomi, regler osv) og proces (Fog)
8. Vi vil også forholde os til det at modtage penge fra sin klient.

Metode

Kort oplæg fra underviseren. Undervisningen vil centrere sig omkring en forholden sig til den obligatoriske litteratur og individuelle processer. Teorien kobles til egne erfaringer og indsigter. Øvelser af terapeutiske processer, der tager afsæt i den obligatoriske litteratur, for at træne den studerendes refleksion og opmærksomhed på egne processer i relation til klient eller gruppe.

12. april

Hanne Mette Ochsner Ridder

Risskov / Lecture
Klokken 10.00 – 16.00

Obligatorisk Litteratur

Esben Hougaard (2004) Psykoterapi – teori og forskning. Kbh.: Dansk Psykologisk Forlag.

Måske når du ikke at få læst hele bogen så her er **vigtige udpluk**:

- Kap. 2, s. 27-47: Hvad er psykoterapi.
- Kap. 3, s. 76-80: De psykoterapeutiske skoledannelsers videnskabelige forankring
- Kap. 4, s. 81-119: Empirisk udforskning af psykoterapi
- Kap. 6, s. 157-196: Forholdet mellem videnskab og praksis

Læs evt. også:

Kap. 8, s. 262-266: Psykoterapi som mening + Alternativ vs. prof. psykologisk behandling

Kap. 13, s. 559-562: Sandhed, mening og eksistens

Kap. 15, s. 618-622: Sammenhængen ml. problem og metodevalg + antropologiske dilemma

Kap. 15, s. 637-638: Hvor langt er vi nået?

Herudover kan følgende bøger anbefales – supplerende litteratur

- Christensen, G. (2003) Psykologiens videnskabsteori – en introduktion. Roskilde Universitets Forlag.
- Olsen, P.B. & Pedersen, K. (2003) Problemorienteret projektarbejde – en værktøjsbog. Roskilde Universitets Forlag.
- Sohlberg, P. & Sohlberg, B.M. (2004) Erkendelsens former – videnskabsteori og forskningsmetode. Århus: Forlaget Klim.

Tema - introduktion til videnskabsteori for psykoterapeuter

Ved lektor fra Institut for Kommunikation, Aalborg Universitet: Hanne Mette Ochsner Ridder

Forelæsningen er indrettet på, at forhåndskendskab til faget videnskabsteori for studerende ved PIÅ er meget varieret. Undervisningen vægter at give en *vedkommende og praksisnær undervisning* der lægger op til dialog og spørgsmål undervejs. Som en introduktion til undervisningen vil Hanne Mette beskrive sin egen indgang til videnskabsteori og give deltagerne indblik i egen forskning. Der vil inddrages eksempler fra psykoterapeutisk dokumentation og evidens, men også sikres at der nås en gennemgang af grundlæggende videnskabsteoretiske begreber.

Kort beskrivelse af temadag

Introduktion til videnskabsteori for psykoterapeuter

Psykoterapi defineres af bl.a. psykoterapeutforeningen som en *videnskabeligt* baseret psykologisk behandlingsmetode. Hvad menes der med at psykoterapi er *videnskabeligt* baseret? Hvad er videnskab og videnskabsteori? Ødelægges psykoterapiens værdier om nærhed, empati og intuition af en videnskabeliggørelse hvor terapeuten fjernes fra praksis og den reelle virkelighed ved akademisk teoretisering og rigide manualer? Eller er en videnskabeliggørelse nødvendig for en blåstempling af faget?

Introduktionen til videnskabsteori for psykoterapeuter foregår som en temadag med tre forelæsninger hvor der undervejs er plads til spørgsmål og diskussion. Underviser er Hanne Mette Ridder som er ansat som lektor i musikterapi og gerontologi ved Institut for Kommunikation, Aalborg Universitet. Udover at forske i musikterapi indenfor gerontopsykiatrien underviser hun i bl.a. videnskabsteori på musikterapistudiet.

♣ Opgave

Vi går 10 år frem i tiden hvor du er blevet godt etableret som psykoterapeut. Du får en henvendelse fra det medicinske fagtidsskrift *Ugeskrift for Læger*. De er ved at redigere et temanummer om lige præcis den patient/klient-gruppe, som du arbejder med. De vil gerne have en artikel fra dig, da du har stor erfaring med psykoterapi med målgruppen, og fordi du har lavet en undersøgelse om psykoterapeutisk arbejde der klart viser at psykoterapi kan gøre en forskel.

Du skal nu skrive en synopsis om din undersøgelse som du forestiller dig at du ville præsentere den i ugeskriftet. Synopsen (som altså blot er en *forkortet udgave* af dine ideer til artiklen) skal højst fylde 2 sider. Giv en kort beskrivelse af klientgruppen (det kan være førskolebørn med ADHD, unge kvinder med alkoholmisbrug, teenage-drenge med anoreksi, lungecancer patienter, skolebørn der oplever tab...), definer hvilke behov ved netop denne klientgruppe du ønsker at sætte fokus på i psykoterapien. Hvad er det for problemer de har? Skriv herefter *kort* om

- den måde du vil arbejde psykoterapeutisk på
- hvilken forandring hos klienten der er formålet med din intervention
- hvordan denne forandring kan observeres
- og endelig om den undersøgelse, du har lavet (altså, som vi forestiller os at du har lavet). Du har måske lavet en caseundersøgelse, interview, spørgeskemaundersøgelse, videoanalyse, gennemført tests før og efter, fået klienterne til at udfylde spørgeskemaer før og efter, eller noget helt andet... Beskriv din undersøgelse så detaljeret som muligt (indenfor pladsrammen).

Mail din synopsis til hanne@hum.aau.dk mærket: PIAA-dit-navn **senest fredag den 8. april 2011**. Besvarelserne vil blive inddraget (anonymt) i temadagen den 15. april.

Temadag: Introduktion til videnskabsteori for psykoterapeuter

Program

10.00-11.00 Velkomst. Introduktion til dagens forløb. Forelæsning I
11.00-11.15 Pause
11.15-12.15 Forelæsning II
12.15-13.15 Frokostpause
13.15-14.00 Oplæg til gruppediskussion, herefter gruppediskussion
14.00-14.30 Plenumdiskussion
14.30-14.45 Pause
14.45-16.00 Forelæsning III samt opsamling og afrunding

Forelæsning I: Hvad er Videnskabsteori?

Praktiske problemer, fantasifuld undren og opstillede teorier. Ontologi som handling og som viden.

Viden - videnstaxonomi.

Videnskabsteoretiske beslutninger og -problemstillinger.

Teori, metode, empiri. Metateori.

Videnskabsområder: human-, natur- og samfundsvidenskab.

Erfaringsvidenskab: Empiri, teori.

Videnskabsteoretiske begreber.

- Erkendelsesinteresser og paradigmer
- Ontologi, epistemologi, metodologi, aksiologi
- Induktion, deduktion, abduktion
- Reliabilitet, validitet
- Beskrivelse, analyse, fortolkning
- Hypoteser og eksperimentelle metoder
- Forforståelse og humanistiske metoder
- Evidens, generalisering, statistisk signifikans
- Etik og formidling
- Kontekst, Metateoretisk Refleksion

Forelæsning II: Hvad er psykoterapeutisk forskning?

Opsummering af videnskabsteoretiske begreber.

Åbent/lukket system, non-specifikke faktorer/specifikke årsagssammenhænge

Videnskabsfilosofiske positioner: Positivism, fænomenologi, hermeneutik, etnografi, kritisk teori, systemteori, socialkonstruktivisme, holisme, m.m.

Videnskabelige forskningsmetoder, bl.a. tekstanalyse, forskningsinterview, casestudie, grounded theory, observation, kulturstudie, laboratorieforsøg, effektundersøgelse samt epidemiologisk, sundhedsstatistisk eller historisk undersøgelse.

Eksempler på kvantitative og kvalitative metoder, kontrol af variable, randomisering, generalisering.

Psykotering og videnskabelighed? Psykotering terapeutisk forskning?

Gruppediskussion: problem → intervention → ændringsproces → effekt → effektmåling

Forelæsning III: Proces/effektforskning

Psykotering terapeutiske meta-modeller.

Behandling, forandring, psykologisk/fysiologisk virkning

Evidensbaseret praksis, Cochrane-hierarkiet, Forskning i den terapeutiske alliance.

Placebo. Forventningsfaktorer.

Eksempler på anvendt forskning.

4. + 5. maj

Ib Neubauer

Søndergade 64

Obligatorisk Litteratur

- Ingen

Supplerende litteratur

- Ingen

Øveklíník med klient og procesarbejde - hjemmeopgave som forberedelse

Hjemmeopgave: Hvad vil jeg bidrage/arbejde med denne weekend?

7. + 8. + 9. juni

Anita Knapék

Rymsgade 29, 3 sal.

Obligatorisk Litteratur

- Thylefors, Ingela og Leneér-Axelson, Barbro, "Arbejdsgruppens psykologi", Hans Reitzel, 2004

Supplerende litteratur

- Ken Heap, "Gruppete metode indenfor social-og sundhedsområdet", Socialpædagogisk Bibliotek, 2005

Tema - Gruppereftersyn

Formål:

Gruppens dynamik undersøges for at sikre dens trivsel og funktionsduelighed, samt for at undervise i gruppemetode på elementært niveau.

Indhold:

Der arbejdes med deltagernes personlige sprog, som det viser sig i gruppen. Dette giver deltagerne oplevelser og mulighed for at reflektere over sin måde at interagere på, som skal integreres.

Metode

Kort oplæg fra underviseren. Undervisningen vil centrere sig omkring en forholden sig til den obligatoriske litteratur og individuelle processer. Teorien kobles til egne erfaringer og indsigter. Øvelser af terapeutiske processer, der tager afsæt i den obligatoriske litteratur, for at træne den studerendes refleksion og opmærksomhed på egne processer i relation til klient eller gruppe.

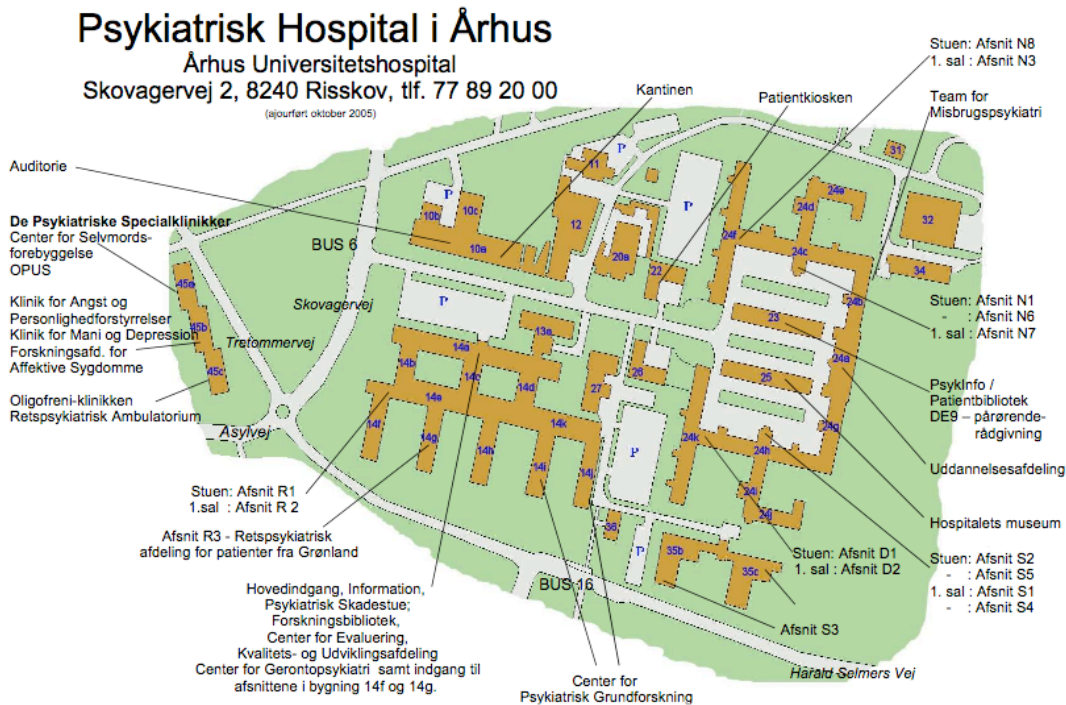
Psykiatrisk Hospital Risskov - orientering vedr. brug af eksterne lokaler

Lokalerne (auditoriet) er beliggende på Skovagervej 2, 8240 Risskov, Psykiatrisk Hospital.
Fra Århus hovedbanegård / Park Alle er der ca. 15-20 minutter i bus (nr. 6 og 16) hvorfra der ca. 2-3 minutters gang (benyt stien som går lige bagved busstoppestedet).

I hverdagen kan mad købes i kantinen, som kun er åben i hverdagene fra 11.45 til 13.15.
Ydermere er der en cafe der åbner klokken 10.00 (kun hverdage), hvor der kan købes kaffe, rundstykker mm.
Der forefindes ikke et køleskab til kursistbrug.

Alternativt kan mad hentes i Kvikly / Veri-centeret.
I Kvikly (tlf. 87 43 92 00) er der mulighed for, at forudbestille flutes med pålæg.

God fornøjelse !

Orientering vedr. brug af eksterne lokaler - Ryesgade 29, 3. sal

Lokalerne er beliggende på adressen er Ryesgade 29, 3. sal, der ligger mellem Århus Hovedbanegård og PIÅ. Fra Banegården er der cirka 1-2 minutters gang mod PIÅ. Fra PIÅ er der cirka 5 minutters gang mod banegården.

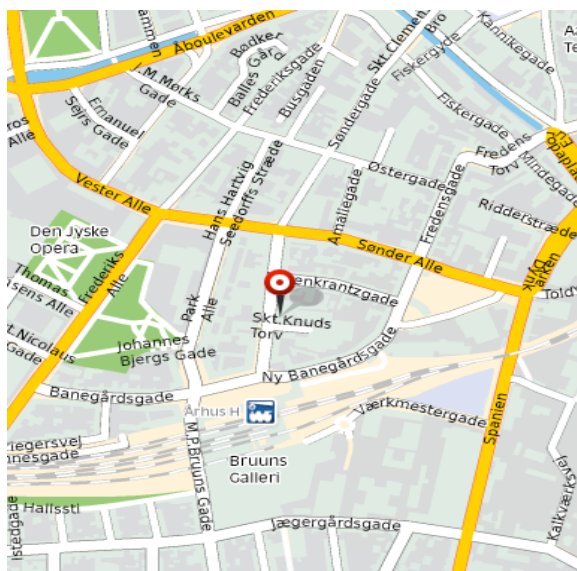
Det er dagens underviser der har nøgle og låser op. Det er tilladt at bruge venterum og regnskabslokale som grupperum. Er regnskabslokalet mod forventning låst, da ligger nøglen i øverste skuffe i personalekøkkenet

I tilknytning til undervisningslokalet er der et køkken inklusiv køleskab.

Det er vigtigt, at I stabler stolene i undervisningslokalet og frokoststuen (grupperum) efter endt undervisning. Dette da der er rengøring umiddelbart efter I forlader lokalerne.

NB: At stolene evt. er sat frem når I kommer er ment som en hjælp til Jer - ikke et resultat af, at andre har glemt at stable dem.

OBS! Der er rygeforbud i hele opgangen. Rygning er derfor kun tilladt i gården eller på gaden

Fanø / orientering vedr. internatophold på kursuscenter Beta

OBS! Indkvartering på Beta og evt. ekstern overnatning, koordinerer holdrepræsentanten med Ib Neubauer på mail ibneubauer@hotmail.com

Adresse:

Kursuscenter Beta, Ved skibsværftet 2.
6720 Nordby, Fanø.

- Transport kan foregå med tog til Esbjerg. Reservation kan foretages ved DSB på tlf. 70 13 14 15
- Fra togstationen kører bus nr. 5 ned til færgen.
- På Fanø er der 7 minutters gang (eller 2 min i taxa) fra fæргеlejet til Beta
- Gå / køør fra fæргеlejet mod syd (langs vandet) indtil du når til Havnevej, hvor stormflodspælen står. Gå gennem slusen forbi "Fanø Fisk", som er nabo til Beta.
- Der er parkeringspladser bag Beta (mod vandsiden).
- Indgangen ligger i bygningens sydlige ende.

Du skal selv medbringe sengelinned (lagen, dynebetæk og hovedpudebetæk) og håndklæde.

Ved ankomst på kursuscenter Beta vil der være viskestykker, små håndklæder, opvasketabs og -sæbe, toiletpapir og køkkenruller.

Der vil som udgangspunkt ikke være nogen forplejning/nogle madvarer, ud over salt & peber, te osv., som tidligere kursister har efterladt. Brugsen ligger 5 min. gang fra Beta.

Ambassaden

Nogle hold indgår aftale med restaurant Ambassaden om at levere mad. En ordning vi kun har hørt godt om.

LITTERATURLISTE / 5. SEMESTER

Evt. udgået litteratur kan downloades via forum. Hvis ikke den udgåede litteratur findes på forum, skriv da en mail til Niels Møller på info@piaa.dk

***NB:** Identisk litteratur kan gå igen og optræde under forskellige temaer. Dette er ikke en fejl.*

Obligatorisk litteratur

Etikregler fra Dansk Psykologforening og Psykoterapeut Foreningen. Kan hentes på nettet (forvaltningsret)

Hougaard, Esben, Psykoterapi, teori og forskning, Dansk Psykologisk Forlag, 2004

Kempler, Walter, "Experiential Psychotherapy within Families", 5. udg. 1999.

Ken Heap, "Gruppemetode indenfor social-og sundhedsområdet", Socialpædagogisk Bibliotek, 2005

Rienecker, Lotte og Jørgensen, Peter Stray, Samfundslitteratur ISBN 87-593-0865-6
Den gode opgave, opgaveskrivning på videregående uddannelser,

Rothschild, Babette: Kroppen husker, Klim 2004

Thylefors, Ingela og Leneér-Axelsson, Barbro, "Arbejdsgruppens psykologi", Hans Reitzel, 2004

Yalom, *Eksistentiel Psykoterapi,*

Yalom, Irvin, Terapiens essens, Gyldendal.

Supplerende litteratur

Ken Heap, "Gruppemetode indenfor social-og sundhedsområdet", Socialpædagogisk Bibliotek, 2005

Supplerende litteratur til forelæsning i videnskabsteori

- Sohlberg, P. & Sohlberg, B.M. (2004) Erkendelsens former – videnskabsteori og forskningsmetode. Århus: Forlaget Klim.
- Christensen, G. (2003) Psykologiens videnskabsteori – en introduktion. Roskilde Universitets Forlag.
- Olsen, P.B. & Pedersen, K. (2003) Problemorienteret projektarbejde – en værktøjsbog. Roskilde Universitets Forlag.